

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (М. КИЇВ)
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА (М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК)
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КОМПАНІЙ З МІЖНАРОДНОГО
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ (М. КИЇВ)

**РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ЗРУШЕНЬ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
24 квітня 2025 р., м. Київ
(українською, англійською мовами)

КИЇВ 2025

Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2025 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ : МДУ, 2025. 204 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 15.05.2025).

Редакційна колегія:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;
Заступник голови	Тетяна Марена, проректор з науково-педагогічної роботи МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
Члени редколегії:	Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету МДУ, доктор економічних наук, професор; Лілія МИХАЙЛИШИН, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), доктор економічних наук, професор; Світлана ЛАНСЬКА, в.о. завідувача кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент; Валерія ПОДУНАЙ, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент; Клавдія ТАХТАРОВА, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент; Ольга ЛЕЛЮК, старший викладач кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук; Василь ВОСКОБОЙНИК, Президент Всеукраїнської Асоціації компаній з міжнародного працевлаштування

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України», яка відбулась 24 квітня 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах систематизовано сучасні трансформації глобального економічного розвитку, висвітлено аспекти глобалізаційного виміру розвитку міжнародного ринку праці, досліджено регуляторні пріоритети міграційної політики, здійснено науковий безпековий дискурс трудових ресурсного забезпечення, проаналізовано новітні конструкти і тренди HR-економіки.

Збірник адресований викладачам і науковцям, фахівцям у сфері ринку праці та міжнародної економіки, докторантам, аспірантам і студентам економічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами економічної науки.

В матеріалах конференції представлена думка учасників. У збірнику максимально точно відображається авторська орфографія та пунктуація. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

БАЛАБАНОВА Наталя,
кандидат наук з державного управління, доцент,
в.о. завідувача кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 р. суттєво погіршило демографічну та економічну ситуацію в країні, поставивши під загрозу її перспективи відновлення. Внаслідок війни Україна зіткнулася з масштабною депопуляцією. Станом на липень 2023 р. на території України (у кордонах 1991 р.) проживало 35,6 млн людей, а на контрольованій території – 31,8 млн. За даними 2024 р., на контрольованій території залишається трохи більш як 31 млн людей [3].

Згідно з даними Міжнародної організації з міграції, майже третина населення України була змушена залишити свої домівки через війну. Станом на квітень 2025 року, близько 3,7 млн осіб залишаються внутрішньо переміщеними, а майже 6,5 млн – біженцями в інших країнах. Більшість тих, хто залишив країну, – це жінки та діти. Ці тенденції поглиблюють вже існуючу демографічну кризу, що характеризується низьким рівнем народжуваності та старінням населення [4].

Понад 14,6 млн людей в Україні потребують гуманітарної допомоги, що становить приблизно 40% населення країни. Крім того, 2,2 млн українських біженців у сусідніх державах також потребують підтримки. У Європейському Союзі більшість біженців – жінки та діти: 46% отримувачів тимчасового захисту – дорослі жінки, 33% – діти, 21% – дорослі чоловіки [5].

Економіка України зазнала значних втрат. У 2025 році Національний банк України знизив прогноз зростання ВВП до 3,1% через триваючі воєнні дії та глобальні торговельні конфлікти. Незважаючи на певне відновлення, країна стикається з дефіцитом робочої сили. За оцінками Міністерства економіки та Міжнародної організації праці, для досягнення цільових показників зростання ВВП протягом наступного десятиліття Україні потрібно залучити від 4,5 до 8,6 млн додаткових працівників. З точки зору освітніх вимог для цих додаткових робочих місць, Україна потребуватиме 4,73 млн додаткових працівників з вищим рівнем освіти, 2,27 млн працівників із середнім рівнем освіти та 1,58 млн працівників з базовим рівнем освіти [1].

Ще до повномасштабного вторгнення росії Україна зіткнулася з демографічними проблемами, з низькою народжуваністю та еміграцією, яка значно випереджала імміграцію. Це сприяло як скороченню населення, так і його старінню. Зрозуміло, що неповернення біженців ще більше посилить ці тенденції, прискорюючи процес старіння та поглиблюючи демографічний дисбаланс.

За даними дослідження Центру економічної стратегії частка біженців, які планують повернутися в Україну, продовжує зменшуватися. Наприкінці 2024 р. вперше вона опустилася нижче половини опитаних. Багато з тих, хто раніше висловлював чіткий намір або ймовірність повернення, тепер переглянули своє рішення і схиляються до того, щоб залишитися за кордоном. Водночас деякі біженці, які спочатку планували повернення на початку 2024 р., вже здійснили його [6].

Таблиця 1

Відповіді респондентів на запитання «Чи плануєте Ви повернутися в Україну?», %

	точно планую	скоріше планую	скоріше не планую	точно не планую	важко сказати
листопад 2022	50	24	8	2	16
травень 2023	41	22	11	3	23
січень 2024	26	26	16	7	25
грудень 2024	20	23	20	14	23

Джерело: складено на підставі [6]

Основними перешкодами для повернення залишаються як воєнні, так і економічні чинники. Серед ключових причин, які стримують біженців від повернення, – постійні ризики для безпеки та невизначеність, зруйноване житло, низький рівень життя та труднощі з працевлаштуванням в Україні [6].

За думкою дослідників Інституту демографії та проблем якості життя Національної академії наук, рішення про повернення значною мірою залежить від комплексу соціальних, економічних та психологічних чинників. До основних мотивів, які можуть сприяти поверненню, дослідники відносять невідповідність роботи за кордоном попередньому соціальному статусу, професії та рівню кваліфікації; труднощі адаптації в новому середовищі; зниження рівня соціальної підтримки; незадоволення якістю освітніх послуг та ставленням до дітей мігрантів; а також наявність в Україні родичів, нерухомого майна або бізнесу [2,3].

Разом з тим, фактори, що можуть стримувати повернення, залишаються значущими. Серед них – перш за все, проблема безпеки. Йдеться не лише про реальні загрози, пов'язані з бойовими діями, але й про побоювання щодо нестабільного майбутнього внаслідок можливої нової агресії.

Іншими стримувальними чинниками є відсутність на батьківщині гідних умов для життя – роботи, стабільного доходу, житла – а також переконаність у кращих можливостях для дітей за кордоном. Важливу роль відіграє й наявність хронічно хворих членів родини, лікування яких у європейських країнах забезпечується за рахунок медичного страхування [3].

Одним із ключових викликів для України, що постає незалежно від міграційних процесів, є депопуляція. Навіть у разі повернення значної частини вимушених і трудових мігрантів, країна не зможе уникнути негативних

демографічних тенденцій. Природним шляхом змінити ситуацію вже неможливо через її критичний характер.

Наслідки депопуляції мають системний характер. Передусім, це втрата людського капіталу, що ускладнює відновлення економіки в післявоєнний період через нестачу робочої сили та структурний дисбаланс на ринку праці. Зменшення щільності населення в окремих регіонах ускладнюватиме господарську діяльність на місцях. Крім того, Україна зіткнеться з посиленням демографічним старінням. Це потребуватиме масштабної трансформації інфраструктури – житлової, транспортної, а також систем охорони здоров'я й соціального захисту. Зростання частки пенсіонерів неминуче підвищить навантаження на економічно активне населення. Прискорене старіння негативно впливатиме на здатність суспільства до адаптації, включно з перекваліфікацією кадрів, що є необхідною умовою економічної модернізації. Паралельно спостерігатиметься зменшення частки молоді, зниження репродуктивного потенціалу та зростання показників смертності [3].

Таким чином, проблема повернення мігрантів тісно пов'язана з ширшим спектром соціально-демографічних викликів та ризиків, які потребують комплексної державної політики, спрямованої не лише на безпеку, а й на створення гідних умов для життя, роботи та розвитку громадян в Україні.

Список джерел

1. Звіт Міжнародної організації праці: Перспективи досягнення цільового ВВП України до 2032 р.: перспектива ринку праці (вересень 2023 р.). URL: <https://drive.google.com/file/d/1iou9mjwNSY8Rvio4hP5e8-1vPKKm6kZX/view> (дата звернення: 21.04.2025).
2. Інститут демографії та проблем якості життя Національної академії наук. URL: <https://www.old.nas.gov.ua/UA/Org/Pages/default.aspx?OrgID=0000033> (дата звернення: 21.04.2025).
3. Лібанова Е. Наш людський капітал: втрати й перспективи відродження. Газета «Світ» : веб-сайт. URL: <https://surli.cc/rnxghv> (дата звернення: 21.04.2025).
4. Міжнародна організація з міграції: Шляхи легальної міграції: сприйняття трудових мігрантів та відновлення в Україні – липень 2024 р. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-pathways-regular-migration-perceptions-migrant-workers-and-recovery-ukraine-july> (дата звернення: 21.04.2025).
5. Центр аналізу європейської політики (CEPA): Україна потребує повернення своїх біженців. URL: <https://cepa.org/article/ukraine-needs-its-refugees-to-return/> (дата звернення: 21.04.2025).
6. Центр економічної стратегії: Українські біженці після трьох років за кордоном: скільки і хто повернеться? Четверта хвиля дослідження. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/ukrainian-refugees.-fourth-wave.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).